

Inhoudsopgave

Inleiding en verantwoording	13
W. Balke, Ds. I. Kievit (1887-1954) in de lijst van zijn tijd	15
De negentiende eeuw – De overgang van de negentiende naar de twintigste eeuw – De Gereformeerde Bond – Situatie-tekening door ds. Tane Hoekstra – De familie Kievit uit Tholen – De theologische faculteit te Urecht – Studiejaren – Huwelijk en in de gemeente – Zijn signaal over de toestand van de kerk – Prediking – Persarbeid – Woelderink – Tweeërlei kinderen des verbonds – De verzoening en de verzegeling van de Heilige Geest – Blijvende waarde van de con-tio's – Vijfentwintigjarig ambtsjubileum	
1. De betekenis van Pinksteren voor onze prediking	42
De werking van de Heilige Geest onder het Oude Verbond – Het Oude Testament kondigt een rijkere bediening van de Heilige Geest aan, zowel extensief als intensief – De Heilige Geest en Christus – Christus en Pinksteren – Hoofdmomenten voor de prediking	
2. De Trooster	56
3. De Hemelvaart onzes Heeren	75
4. Het leven van de hoop bij Calvijn	96
Inleiding – De hoop – Geloof en hoop – Hoop en gemeenschap met Christus – Hoop en geduld – De hoop en het pelgrim-schap – Strijd en overwinning – Kruis en kroon – Het staan naar het toekomstige leven – Doodsverlangen – Verdraagzaamheid onder het kruis – De overdenking van het toekomstige leven – De waarde-ring van het aardse leven – De geringschatting van dit aardse leven – Vervulling van de levensroeping – Hoop op de levende God – De hoop in het Oude Testament – De hoop in het licht van het Koninkrijk Gods – Hoop en voleinding	
5. De ziekten van Calvijn	209
6. Een Troostbrief van Calvijn	225
Inleiding – De Troostbrief	

7. Antinomianisme	246
Inleiding – Wat is antinomianisme? – De grondwalingen van het antinomianisme – Het antinomianisme in de loop van de geschiedenis – In de tijd van de Reformatie – antinomianisme in de tijd na de Reformatie – Het antinomianisme in Nederland aan het einde van de zeventiende eeuw en in de achttiende eeuw – Intermezzo – De staat der rechtheid en de staat van de zonde – In de staat van de genade – Wilhelmus à Brakel over het antinomianisme – Belangrijke Bijbelse gegevens – De vrijheid van de wet	
8. De rechtvaardiging	338
Inleiding – Rechtvaardiging van eeuwigheid – In de dood en opstanding van Christus – De rechtvaardiging door het geloof – De vruchten van de rechtvaardiging	
9. Pars practica: De rechtvaardiging in zijn statisch moment	363
God de Rechter – De gedaagde zondaar – De Voorspreker – De aanvaarding van de zondaar, die door het geloof met Christus is verenigd, door de Vader – De vruchten van de rechtvaardiging	
10. De standelijke rechtvaardiging	377
11. Schuldbesef	395
Schuldbesef (II) – De oorsprong en het wezen van het schuldbesef	
12. C. Balke, De verzoening	410
Inleiding – Vragen die betrekking hebben op de verhouding van Christus tot God – Vragen die betrekking hebben op Christus' verhouding tot de mensen – Het werk der verzoening ten aanzien van God – Het werk der verzoening ten aanzien van de mensen – Epiloog	
13. Het krijgen van woorden of teksten	425
14. P.C. Kuiper, Spreken Gods en hallucinaties met godsdienstige inhoud	449
Belevingsvorm - Toepassing van de fenomenologische verschillen op de verschijnselen met godsdienstige inhoud – Dwangverschijnselen – Psychologie en theologie	

15. Verslag van een discussie over theologie en wetenschap met P.C. Kuiper (1919-2002)	466
16. Godsdienstig-zedelijke opvoeding	469
Wat is opvoeding? – Opvoeding en onderwijs – De huidige mens in de wereldontwikkeling – De puberteit – Hoe moet ik nu onze jeugd zien met het oog op de godsdienstige-zedelijke opvoeding? – Seksuele voorlichting – De opvattingen ten deze in de nieuwe theologie – Deze godsdienstig-zedelijke opvoeding geschiedt naar goddelijk voorbeeld	
17. De predestinatieleer van Karl Barth	486
18. Gevaarlijke doorbraak	493
Situatie na de Tweede Wereldoorlog – Wereldcrisis	
19. Over de opstanding der doden	514
20. Géén zielenslaap	573
21. Persoonlijke onsterfelijkheid	578
Oude ketterijen in een nieuw jasje – Wat betekent onsterfelijk? – Opvatting van Van Niftrik – onditionele onsterfelijkheid – Wijsgerige argumenten voor de onsterfelijkheid – De wedergeboorte geen nieuwe schepping – Persoonlijke onsterfelijkheid	
22. De belijdenis vasthouden	637
23. Statisch-dynamisch	662
Het dynamisme van onze tijd. Terreinverkenning – Het statisch-dynamisch karakter van de Heilige Schrift. Haar zelfgetuigenis – Een doornsee van de opvattingen van de dynamische huidige theologie van het geestelijk leven – Het statisch element in het geestelijk leven – De belijdenis in de nieuwe theologie – Voortzetting. De kerkorde – De belijdenis statisch-dynamisch begrepen, evenals de Heilige Schrift en het geestelijk leven	
24. Het Convent	762
25. De volkskerkgedachte, met name bij Hoedemaker	769
Epiloog	799
Register van namen	801

1

De betekenis van Pinksteren voor onze prediking⁵⁹

1. De werking van de Heilige Geest onder het Oude Verbond

De Heilige Schrift vangt aan met het noemen van de Geest bij de schepping. De Geest van God is het principe van alle leven en heil, van alle gaven en krachten binnen het terrein van de openbaring. Van *moed* (Richteren 3:10), van *lichamelijke kracht*, van *kunstvaardigheid*, van *regeerbeleid*, van *verstand* en *wijsheid*, van *heiligheid* en *vernieuwing*, van *profetie* en *voorspelling*. De Heilige Geest woont in de schepping en *vernieuwt het gelaat van het aardrijk*, gelijk Hij ook het *hart van de mens reinigt*. Hij is *nabij* de gelovigen, werkt geloof, blijdschap, leidt hen in paden die ze niet geweten hebben. vertroost en steunt. Doet ervaren vergeving van zonden. Wijst op de beloften van God en is *principe* van de openbaring. Hij verricht een bijzonder werk in de *profeten*. Kortom, het Oude Verbond is vol van het werk van de persoon van de Geest. Zijn *in-zijn* in het wezen van God met de Vader en de Zoon komt erin uit, ook al spreekt het Nieuwe Testament ook hierin duidelijker.⁶⁰

De leer van de Heilige Geest is door al de Schriften van het Oude en Nieuwe Verbond dezelfde. Hoewel in het Nieuwe Testament veel klaarder geopenbaard, is zij ook in het Oude Testament in beginsel aanwezig. Het Nieuwe Testament is zich bewust geen andere leer van de Geest te geven dan die in het Oude Testament wordt gevonden.

2. Het Oude Testament kondigt een rijkere bediening van de Heilige Geest aan, zowel extensief als intensief

a. De oude bedeling wijst boven zichzelf uit niet alleen door de komst van de *Messias* te profeteren, en in de schoonste beelden de rijkdom van die heilstijd te tekenen, zodat de oude vromen vurig verlangden, ja, smachtten naar de

59. [Deze contiolezing is in het handschrift zelf gedateerd op 6 juni 1950.]

60. H. Bavinck, *Gereformeerde dogmatiek* [4 delen, 4^e dr., Kampen, 1928-1930] II, p. 242-245; III, p. 493-501. [Ds. Kievit verwees naar een oudere druk van Bavincks dogmatiek, maar omdat de vierde de laatste en nu gemakkelijkst toegankelijke is, zijn de verwijzingen naar deze druk gegeven.]

vervulling, maar hiermee gepaard ging de belofte van een bij die heilstijd passende *bedeling* en *bediening van de Geest*. Het *nabij-zijn* zou *zijn-in* worden met alles wat daarvan het gevolg is.

Wij denken aan de Pinksterbede van Mozes (Numeri 11:29). Doch Mozes zei tot hem: *'Zijt gij voor mij ijverende? Och, of al het volk des Heeren profeten ware, dat de Heere Zijn Geest over hen gawe!'*

Eldad en *Medad* profeteerden in het leger en waren niet opgekomen naar de tabernakel en dus *buiten de onmiddellijke werkingssfeer van de zich daar openbarende Geest*. Israël moet hier leren, dat, evenmin als de werking van de Geest des Heeren aan *landgrenzen* gebonden is, deze ook niet aan het *heiligheid* gebonden is. Een man zelfs als *Ezechiël* zal dat eeuwen later nog moeten leren.

Israël ziet hier óók, dat de Heere Zijn Geest geeft aan wie Hij wil. Hij zelf bekwaamt tot het ambt waartoe Hij roept.

De jonge man *Jozua* staat verbaasd en ontsteld en verwittigt Mozes van het ongehoorde dat gebeurt. Hij is sinds lang Mozes' dienaar en zegt: *'Mijn heer Mozes, belet het bun.'* En dan spreekt Mozes zijn hartenwens uit, met afwijzing van Jozua. Hij zou wensen dat alle kinderen van Israël door de Geest des Heeren profeten waren.

Deze lijn in de openbaring van het Oude Verbond heeft *hoogtepunten* in de *curve*, dáár waar wij spreken van de *toezegging van Pinksteren*. Ik herinner slechts aan Jesaja 44:2-5. *'Ik zal water gieten op de dorstigen.'* Joël 2 waarop Petrus terugwijst. Ezechiël 37. Zacharia 4, 12:10 enz. We kunnen thans niet op de exegese ingaan, maar wijzen er slechts op, dat *met de komst van Christus* grote veranderingen plaatsgrijpen ook in de *bediening* en *tegenwoordigheid* van de Geest. De Heilige Schrift snijdt *gelijkschakeling* van de bediening van de Geest onder Oud en Nieuw verbond af. En, wee onzer als we dit veronachtzamen.

b. Ten nauwste wordt deze rijkere bediening betrokken op het *verbond der genade*. Vooral sedert *Jeremia* treedt de *bondsdeed* op de voorgrond. Het vrije, door God in Zijn gunst gesloten verbond werd meer en meer de vastigheid van Israëls geloof en de grond van zijn hoop voor de toekomst.⁶¹ Jesaja 54:10: *'Want bergen mogen wijken...'* Dit verbond verzekerde alle weldaden, de *komst* van de *Messias* en al de *zegeningen* van het toekomstige Godsrijk (Jesaja 42:6; 49:8). Hij zou het verbond voor het volk bewaren en een nieuw verbond oprichten (Jeremia 31:31-34) en de zegeningen die Hij bracht zouden zegeningen van het verbond zijn (Jesaja 55:3; Jeremia 33:20, 31; Psalm 89:29).⁶²

61. Bavinck, *Gereformeerde dogmatiek* III, p. 186.

62. Bavinck, *Gereformeerde dogmatiek* III, p. 201.

Zo gaat het verbond *na* de volbrenging van Christus' werk op aarde, in *een hogere bedeling* over. Eerst wordt alles naar het kruis heengeleid, daarna alles uit het kruis afgeleid.

Israël wist dat de Sinaitische bedeling tijdelijk was en zij zagen verlangend uit naar de dag van het Nieuwe Verbond. Bij handhaving van de eenheid van het verbond was er onderscheid: van *belofte* en *vervulling* (Handelingen 13:32; Romeinen 1:2) als *schaduw* en *lichaam*, *dienstbaarheid* en *vrijheid*; als *particulier* en *universeel*. De tijdelijke, nationale vormen vallen weg. Bij Jezus' dood scheurt het voorhangsel, sterft de testamentmaker, wordt het Nieuwe Testament gegrond in zijn bloed, het handschrift van de wet, dat tegen ons was, uitgewist, de middelmuur des afscheidsels verbroken (Efeze 2:14). Feitelijk moge de oude bedeling nog lang nawerken, rechtens is zij opgeheven, door de vervulling.

De kerk wordt tot een zelfstandig leven geboren, en ontvangt in de *Heilige Geest* een eigen, immanent levensprincipe. De *zon der gerechtigheid* is gerezen tot in het zenith van de hemel en schijnt over alle volken. Wet en profeten zijn vervuld en hebben in Christus als hun einde en doel hun bestemming bereikt.

Zo is nu ook het *leven in het verbond*, met de drie-enige God, tot zijn *hoogte*- en *dieptepunt* gekomen en mogen wij, ingegaan in het verbond, de drie-enige kennen als genadige Vader in Christus. (Zie het *Doopsformulier* o.a.) Hier is de vastheid, de zekerheid, de gefundeerde zaligheid in de drie-enige God van het verbond. '*Ik zal mijn Geest in het binnenste van u geven...* enz.' Ezechiël 36:27.

3. De Heilige Geest en Christus

a. De Heilige Schrift verbindt de bediening van de Geest ten nauwste aan Christus. Ik kan volstaan met te herinneren aan Jesaja 61, waar de Messias spreekt: '*De Geest des Heeren HEEREN is op Mij.*' *De Gezalfde*. Door de Geest werd Hij ontvangen in Maria's schoot, gezalfd bij de doop, geleid in de woestijn, sprak Hij zijn woord, predikt Hij het Evangelie, genas Hij de zieken en wierp Hij de onreine geesten uit. In de macht van zijn Woord en zijn werken werkte dus bij Hem de *Heilige Geest*!⁶³ Maar óók in zijn lijdzame zachtmoedigheid, heilige verontwaardiging en hemelse blijdschap. Hij was altijd vol van de Heilige Geest, en volbracht al zijn werk door *zijn* kracht, *want God was met Hem*. Door die Geest gaf Hij zich over in de dood (Hebreeën 9:14) en werd Hij in de opstanding krachtig bewezen de Zoon van God te zijn (Romeinen 1:3). In de *veertig dagen*, die er verliepen tussen opstanding en hemelvaart,

63. Bavinck, *Gereformeerde dogmatiek* III, p. 493.

gaf Hij bevelen aan zijn discipelen door de *Heilige Geest* (Handelingen 1:3). We zien dus met de vleeswording de nauwste band gelegd tussen *Christus* én de *Heilige Geest*. Dit is van grote betekenis om de *via salutis* [weg van het heil] recht te verstaan, die uitloopt op *Pinksteren*, de *uitstorting* en *inwoning* in de gemeente als *lichaam van Christus*. De Heilige Geest woont in Christus en zo in de gelovigen als lidmaten van zijn lichaam.

b. Nu heeft de Heere Jezus ons onderwezen, vervuld met de Geest, over de bediening van de Geest in de Oudtestamentische gemeente en in zijn discipelen.

Hij leert dan dat vóór de hemelvaart de *Heilige Geest* nog niet was, overmits *Christus* nog niet was verheerlijkt (Johannes 7:39). Dit zegt natuurlijk niet dat de Heilige Geest niet bestond of niet werkte. Het Oude Testament is er vol van en met Bethlehem zien we vele wonderen van de Heilige Geest. *Johannes* en *Elisabeth* zijn met Hem vervuld (Lucas 1:15, 41). *Simeon* wordt door Hem geleid naar de tempel, enz. Maar de *uitstorting* ontbrak, die zelfopenbaring van de Heilige Geest, die aansluit bij de verhoging van *Christus*. In dát licht moet ook worden verstaan Handelingen 19:2. De discipelen van Johannes die te Efeze tot Paulus zeiden dat zij bij hun doop de Heilige Geest niet ontvangen hadden, maar ook niet geboord hadden of er een Heilige Geest was. Ze wisten van *Pinksteren* niet af. Ze wisten zeer goed dat Johannes een profeet was, door de Geest geleid, maar zij waren discipelen van Johannes gebleven, hadden zich niet bij Jezus aangesloten en leefden dus buiten de gemeente, die op de Pinksterdag de Heilige Geest ontving. We hebben zelfs niet geboord, dat de Heilige Geest er is. Johannes had uitdrukkelijk gepredikt dat Christus zou dopen met de Heilige Geest en met vuur. Maar ze wisten van *Pinksteren* niet.

Waarschijnlijk zijn deze mannen te Efeze gedoopt door een leerling van Johannes, die diens werk voortzette toen het niet meer voortgezet mocht worden, omdat Jezus zijn werk had volbracht. En zo zien we dat ook na *Pinksteren* de vrucht alleen in organische weg met de gemeente kan [worden] gekend. We zien waartoe een verduisteren van *Pinksteren* in de prediking leidt in het leven van de gemeente! Een ernstige les voor onze prediking.

c. Jezus onderwijst de discipelen. Niet alleen zou de Heilige Geest in al zijn volheid rusten op de knecht des Heeren (Jesaja 11:1), maar Hij zou in het laatste der dagen ook uitgegoten worden over alle vlees, over zonen en dochteren, ouden en jongen, dienstknechten en dienstmaagden (Jeremia 44; Ezechiël 39; Joël 2). Johannes de Doper predikte van die Geestesdoop en Jezus beloofde dienovereenkomstig aan zijn jongeren, dat Hijzelf na zijn verhoging hun van de Vader de Heilige Geest zou zenden, die hen in al de waarheid leiden zou. Daarbij maakt Hij duidelijk [onderscheid] tussen tweeërlei werkzaamheid van de

Heilige Geest. De éne bestaat daarin, dat de Heilige Geest in de harten van de discipelen uitgestort, hen *troosten*, in de *waarheid leiden* en eeuwig bij hen blijven zal, ja, *in-hen-zijn* zal (Johannes 14:16; 15:26; 16:7). Maar deze *andere Trooster* wordt alléén aan de discipelen van Jezus geschonken. De *wereld kan deze Geest niet ontvangen, want zij ziet Hem niet en kent Hem niet*. In de wereld oefent de Geest een andere werkzaamheid, namelijk deze, dat Hij, in de gemeente wonende en van daaruit op de wereld inwerkende, haar overtuigt van *zonde, gerechtigheid* en *oordeel* en haar in alles in het ongelijk stelt (Joh. 16:8-11).

d. Met de *opstanding van onze Heere* wordt in *wezen de oude bedeling tenietgedaan*. *Objectief* is de *dienstbaarheid van de wet beëindigd* en *treedt de stand* van het Zoonschap (*huiiothesia*) in, omdat Christus als Borg, ontslagen van alle rechtsvervolging, *vrede* heeft en vrije toegang tot de Vader. Met *Goede Vrijdag* is het *voorhangsel* gescheurd en de *Vader* verzegelt de Zoon in de opstanding. En Hij vaart ten hemel op vol eer!

Reeds had de Heere Jezus in de avond van de dag van zijn opstanding op hen *geblazen* en gezegd: *Ontvangt de Heilige Geest, zo gij iemands zonden vergeeft, die worden ze vergeven, zo gij iemands zonden houdt, die zijn ze gehouden* (Johannes 20:22). Dit is hun *apostolische toerusting* in onderscheiding van die, welke zij straks op de *Pinksterdag*, in gemeenschap met alle gelovigen, ontvangen zullen. Zij waren volhardende in bidden en smeken met de vrouwen en Maria en met zijn broeders, omtrent 120 personen (Handelingen 1:14; 2:1), en *alle deze werden toen vervuld met de Heilige Geest*.

e. De hemelvaart van Christus en Zijn gebed om de Heilige Geest. De hemelvaart is de tweede trap van de verhoging van onze Heere. Zijn *troonzetel* staat gereed en Hij *wordt gezet aan de rechterhand van God*. In die *tien dagen* verricht Hij niet slechts Zijn *voorbede* als bedienaar van het hemelse heiligdom, doch *ingegaan door zijn eigen bloed, een eeuwig verlossing teweeggebracht hebbend*, bidt Hij om de *andere Parakletos*. De Heilige Geest als gave van de Vader, op het gebed van de Zoon, gaat inwonen in de gemeente op aarde. Deze uitstorting van de Heilige Geest is na de schepping en de vleeswording het derde grote werk van God.

Van de hemelvaart van Christus gaat er een machtige werking uit in de harten van de gelovigen. Onze woonplaats is op de aarde; zij is vaderland en moederland beide. Wij spreken van *onze aarde*, niet van *onze hemel*. Christus heeft een pad door de hemelen gemaakt; tussen de sterren staan Zijn voetstappen. De ruimte boven ons is niet meer *ledig*; wij hebben er een punt van aantrekking in Jezus Christus, ons *Leven én Hoofd*.

Zo is het standpunt van de gemeente van de aarde naar de hemel verplaatst. Voor dien was de gemeente, hoewel geheiligd en pelgrim, toch in de samenhang

van de aardse dingen begrepen. *Een lang leven op aarde, en aardse zegeningen* namen een brede plaats in. *De vreeze des doods* heerste, de heerlijkheid was gesluiert en slechts bij hoogtepunten van het geloof doorbroken. Het kind van het Oude Verbond stond wel op *heilige*, maar toch op *aardse* bodem. Hij was tegenover *zichtbare* dingen geplaatst en eraan onderworpen. Zijn God moest het zoeken en dienen in een *aards heiligdom*, dáár was zijn priester en werd zijn offer gebracht. Om zich te reinigen had het de elementen van deze wereld nodig. Dat niet alléén. Al de natuurlijke dingen hadden voor zijn verhouding tot God de hoogste betekenis. Om met God verbonden te zijn, moest hij tot een bepaald *volk* behoren. Het wonen in Kanaän was hem teken van zijn wonen bij God. Zijn aardse feesten zijn geheiligd, en de vreugde die zij meebrengen een heilige plicht. *Nu, met Jezus' hemelvaart, is de gemeente met Hem gezet in de hemel en zijn ze gekomen tot het hemelse Sion, met zijn heilige engelen en zijn voleindigde geesten*, die in volle gemeenschap staan met God en de Vader.

Tot die hoogte verheft Christus de gemeente, naar de *wet*, dat het *lichaam* de staat van het *hoofd* volgt. In de hemel is ons heiligdom en onze Hogepriester. Dáár worden de offers van de gemeente ingebracht; achter het voorhangsel van de hemelen, in het binnenste van het heiligdom, rust het anker van haar hoop en tot in dit heiligdom gaat zij haar Voorloper achterna, om *Zijn* Vader aan te spreken als *háár* Vader. Uit de hemelse tempel zelf ontspringen de bronnen, die haar de hemelse zegeningen toebrengen, van welke de aardse slechts het tegenbeeld waren. In de hemel zelf ligt de eeuwige rijkstad, het ware Jeruzalem, de vereniging van alle heiligen met en rondom God, alwaar hun geboorteteacten licht en hun burgerschap is. Wie zal woorden vinden om de waarde uit te spreken van *Hem*, die door zijn offer het standpunt van deze schare die niemand tellen kan, van de diepte van de aarde naar de hoogte van de hemel wist te verplaatsen? Dat kon geen Mozes; Christus alléén kon het. Nu behoeven zij niet te treuren over de verdwijning van de heerlijke dienst van het Oude Verbond, want niet alleen zijn betere dingen in de plaats gekomen, van de dingen die voorbij zijn gegaan, maar zelfs kunnen wij daarvan zeggen, dat zij *bewaard* zijn gebleven, omdat zij in de *hemelse* hun *waarheid* hebben gevonden. *Uw wandel zij in de hemel!*

Maar nu liet Jezus de Zijnen op aarde achter. *Rechtens* zijn zij in de hemel, *feitelijk* op aarde. Ook *dit* heeft zijn betekenis. Het *wijst erop, dat Hij Zijn hemels rijk op aarde 'vertegenwoordigd' wil zien*. Op de aarde liet Hij de Zijnen achter als *'kroongetuigen'*, en straks komt Hij Zijn erfenis in bezit nemen. Is nu *Zijn verblijf in de hemel* een 'teken' ervan, dat *deze* de onze is, ons *achterblijven* op aarde wijst aan, dat *de aarde de Zijne is*, heel de wereld zijn rijksg gebied. *God heeft Hem tot Heere en Christus gemaakt. De einden van de aarde zijn Zijn bezit.*

Zo komt de doorbraak van Zijn Rijk in zicht op aarde. Zó roept Hij de Zij-

nen om de aarde voor Hem op te *eisen*. Hij laat hen hier, opdat zij van Zijn recht op alles zouden getuigen en arbeiden voor de komst van Zijn Rijk. De heerlijkheid van Christus en de eer van de Vader vorderen dit.

Hij is gelijk aan een *vorst*, die naar een vergelegene land gaat, om het *koninkrijk* te ontvangen over het land dat hij verlaat, maar ten teken ervan dat Hij met de kroon op het hoofd zal wederkeren, laat Hij Zijn *banier* en Zijn *dienaren* achter (Lucas 19:12-13). Wel is de *aarde* voor de in de hemel gezette gelovige een land van de *vreemdelingschap* (1 Petrus 1:1) en woont hij, zolang hij in het lichaam inwoont, *uit van de Heere* (2 Korinthe 5:6). Maar, hij is hier een vreemdeling gelijk Abraham in Kanaän, die toch erfgenaam was. Christus is aldoor bezig Zijn recht op deze aarde te handhaven, en Hij doet dit in gemeenschap met Zijn gemeente.⁶⁴

4. Christus en Pinksteren

Zal nu Christus als verheerlijkte Koning worden geëerd, zal Hij als Voorloper (*prodromos*) worden gekend en gevolgd, zal Hij in het hemelse heiligdom worden ontmoet, zal de Vadersnaam leven in het hart, dan is een *bediening* en *tegenwoordigheid van de Geest* nodig die ons *Pinksteren* brengt. Pinksteren alléén doet leven op het door Christus verworven vlak door *opstanding* en *hemelvaart*. Pinksteren zet Christus in glans en doet het Vaderhart van God kennen, zet de Rijksgedachte door. En alle bediening en tegenwoordigheid van de Geest onder het Oude Verbond is opgeheven tot dit nieuwe vlak en gesubsumeerd aan de inwoning van de Geest. Hier is nu het Nieuwe Verbond in *actie*.

De Geest is de *Plaatsvervanger* van Christus, die Hem heerlijk maakt. Er verandert inderdaad iets in het leven van de kerk met Pinksteren, niet minder dan met de vleeswording. Pinksteren is *heilsfeit*. *Bedeling*, *bediening* en *wijze van tegenwoordigheid* van de Geest worden gewijzigd.

Let op hetgeen Jezus tot Zijn discipelen zei: ‘*Maar gij kent Hem, want Hij blijft bij u en zal in u zijn*’ (Johannes 14:17).

a. De jongeren kennen de Geest in tegenstelling met de wereld. *En toch*: Ik zal Hem zenden van *de Vader*. Zo is er *continuïteit* in hun leven als discipelen van de Heere. Het *nieuwe* dat komt is hun *niet geheel vreemd*. Zij *kennen* de Heilige Geest door het *geloof*, het *verlangen*, het *belijden*. Die Geest is *bij-hen*. De Geest had hun zondenood ontdekt, liefde tot de Zaligmaker gewekt. En toch liep de Geest niet vooruit op Pinksteren! Sluiers bleven hangen, diepten Gods gesloten. De Geest doet hen *verlangen* deze te kennen! De Geest *bleef*-

64. Vgl. [J.] van Andel, *Vademecum pastorale* [(Kampen, 1910)], p. 124 e.v.

bij-ben, óók als Jezus opvaart. Zie hen op de *Olijfberg* aanbidden, gaan naar Jeruzalem *lovende en prijzende God, volhardende in bidden en smeken*.

En in-u-zijn, dat is *Pinksteren*. Het *bij-wonen* wordt *in-wonen*. Indien de ‘*verzoening*’ er niet tussen stond, óók in ons hart, zouden we in deze tegenwoordigheid zeker sterven! De Geest kan alléén wonen waar Christus leeft en is verheerlijkt. *Hij zal in u zijn* als Bezaleël om de tempel van God te versieren, om Christus te verheerlijken, het Vaderhart van God te ontsluiten, om ons te doorstromen met vrede en zaligheid. De *inwonende Geest* is het teken en onderpand van de liefde van God in Christus.

In is nader dan *bij*. Bij de discipelen was het *bij* normaal vóór Pinksteren, maar wie nu dat *in* niet kent heeft reden te vragen: *hoe komt dat?* Waarom ben ik geen Pinksterkind, leef ik niet *op dit vlak?* *Zeg nu niet*: ik ben *eigenlijk* zoals de discipelen vóór de hemelvaart. Dit is geen verontschuldiging. Bovendien is het niet juist want naar de *kennis van de openbaring* kunnen wij hen niet meer gelijk zijn, wel naar de *stand van het geestelijk leven*. *Daarom twist de Geest*. Deze inwonende Geest nu is de *levende, werkende* band met de verheerlijkte Christus.

b. Laten we nu weer, na dit persoonlijke voor de discipelen, Pinksteren nader belichten. De Heilige Geest is *uitgestort*, op de *voorbede van Christus*; en *zij werden allen vervuld met de Heilige Geest* (Handelingen 2:4). Dezelfde uitdrukking komt ook reeds vroeger voor (Exodus 31:3; Micha 3:8, Lucas 1:41), maar het onderscheid in de zaak is toch duidelijk. Vroeger werd de Heilige Geest aan *enkele* personen en *tijdelijk* voor een bepaald doel geschonken, thans daalt Hij op alle leden van de gemeente neer en blijft van nu voortaan in hen allen wonen en werken. De gemeente wordt nu *tempel van de Geest*, die Hij voortdurend heiligt en opbouwt en nimmermeer verlaat. Deze inwoning nu geeft aan de gemeente van Christus een *zelfstandig bestaan*, niet meer *nationaal* maar *universeel*. Uit de tempel op Sion gaat God thans wonen in het lichaam van de gemeente van Christus, die daardoor op deze zelfde dag geboren wordt als *zendingskerk én wereldkerk*. De hemelvaart van Christus heeft noodzakelijk ten gevolge en bewijst tevens haar waarachtigheid in de nedervaart van de Heilige Geest om de gemeente te vormen tot de volheid (het *pleroma*) van Hem, die alles in allen vervult.

c. Welke machtige wonderen gebeuren er plotseling óók in levende kennis. Luister naar Calvijn hoe hij bijkans in extase uitroept in zijn Pinksterpreek: ‘Wij zien, dat zij arme schepselen geweest zijn, zodanig dat als wij bedenken hoe slecht zij gevorderd zijn in zo’n goede school, dat wij ons moeten schamen over hun traagheid. Maar dat heeft ons ten goede gediend, want ziedaar, zij zijn in een ogenblik veranderd, zodanig dat de genade van God zoveel betere luister ontvangt, temeer als wij zien dat zij de verborgenheden

vermelden die zo hoog en wonderbaarlijk zijn, dat ieder verwonderd is, terwijl er tevoren niets was.⁶⁵ Zo is het!

En luister dan ook naar deze zinsnede over de wereld- en zendingskerk in die preek: ‘Hoe hadden dus de apostelen – die altijd afgesloten zijn geweest als arme, eenvoudige en ongeletterde mannen daar in die uithoek van Judea – het Evangelie in heel de wereld kunnen verkondigen, als God niet had vervuld wat Hij tevoren had beloofd, namelijk, dat Hij bekend zou worden in alle talen en onder alle volken? Weliswaar is er ook gezegd dat allen de Hebreeuwse taal zullen spreken om samen te stemmen in een waar geloof, maar dat wordt ons beter verklaard wanneer er gezegd wordt, dat alle gelovigen, van welke landstreek ook zullen zeggen: “Abba Vader” en God zullen aanroepen in eendracht, hoeveel verschil in taal er ook is. Ziedaar dus hoe de Geest van God Zijn kracht in deze talen heeft ontplooid, opdat de naam van God door allen zou aangeroepen worden en wij samen deelgenoot zouden worden van het verbond der zaligheid, dat slechts aan de Joden toebehoorde totdat de middelmuur afgebroken werd.’⁶⁶

De Kerk wordt wereld- en zendingskerk en we zullen goeddoen erop te letten dat Jezus’ belofte: *Ziet, Ik ben met u, alle de dagen tot aan het einde van de wereld*, verbonden moet blijven met het zendingsbevel: *Gaat dan heen, predikt het Evangelie aan alle creaturen...* Opvallend in die Pinksterpreken van Calvijn is ook de ruime en hartelijke aanbieding van het heil, de oproep tot geloof en bekering enz.

Deze uitstorting van de Heilige Geest ging *in de eerste* tijd gepaard bij de *discipelen* van *Christus* van *allerlei buitengewone krachten en gaven*. Op de Pink-

65. [COR V.viii.258.151-157 (*Plusieurs Sermons de Jean Calvin*) (Ed. Wilhelmus H.Th. Moehn) (*Premier sermon de la descente du Saint Esprit sur les apostres, fait au jour de Pentecoste, auquel se celebre la sainte Cene du Seigneur. Actes, chapitre 2,1-4*): ‘Nous voyons qu’ils ont esté povres bestes, tellement qu’en reputant comme ils ont mal profité en une si bonne eschole, il faut que nous ayons honte de leur tardiveté. Mais cela nous a beaucoup servi, car les voylà changez en une minute de temps, tellement que la grace de Dieu ha tant meilleur lustre, d’autant que nous voyons qu’ils parlent des *secrets* de Dieu si hautement que merveilles, et chacun en est estonné, et auparavant ce n’estoit rien.’]

[Ds. Kievit citeert deze preekfragmenten in het Frans.]

66. *Ibidem*, 175-188. ‘Comment donc les Apostres ayans tousjours esté enclos, comme povres gens idiots et non lettrez, en cest anlet de Judée, eussent-ils peu publier l’Evangile par tout le monde, sinon que Dieu eust accompli ce qu’il avoit promis auparavant, c’est à sçavoir qu’il seroit cognu de toutes langues et de toutes nations? Il est vray qu’il est bien dit que tous parleront la langue Hebraïque, pour consentir en une vraye foy, mais cela nous est mieux declaré quand il est dit que tous fideles, de quelque region qu’ils soyent, crieront “Abba Pere”, invoquans Dieu d’un commun accord, combien qu’il y ait diversité quant au langage. Voylà donc comme l’Esprit de Dieu a voulu desployer sa vertu en ces langues, afin que le nom de Dieu fust invoqué de tous, et que nous fussions ensemble faits participans de ceste alliance de salut qui appartenoit seulement aux Juifs, jusqu’à ce que la paroy ait esté rompue.’ Merkwaaardig dat S. van der Linde in zijn proefschrift *De leer van de Heilige Geest bij Calvijn: bijdrage tot de kennis der reformatorische theologie* (Wageningen, 1941)] geen hoofdstuk wijdt aan Pinksteren.

sterdag begonnen zij te spreken in vreemde talen, gelijk de inwonende Geest hun gaf uit te spreken: de grote werken van God.

We kunnen thans niet op de Pinkstergeschiedenis ingaan. Genoeg op te merken, dat gelijk bij de schepping de *morgensterren* samen vrolijk zongen, bij de geboorte van Christus een menigte van het hemelse heirleger het jubellied van Gods welbehagen zong, zo op de geboortedag van de gemeente deze zelf in *velerlei talen de grote werken van God* bezingt.

Ook vele *buitengewone krachten* deden zich voor. De Geest werd gewoonlijk geschonken nadat iemand tot het geloof gekomen was, soms bij de doop of bij de handoplegging vóór of ná de doop (Handelingen 9:17) en bracht gewoonlijk mee een bijzondere gave en kracht. *Vrijmoedigheid* om het woord te spreken, bijzondere sterkte van het geloof, vertroosting en blijdschap, wijsheid, glossolalie, profetie, verschijningen en openbaringen (Handelingen 7:55; 8:39; 10:19, enz.), wonderbare genezingen. Zij waren in de eerste tijd nodig, om aan de christelijke belijdenis ingang en bestand te verschaffen in de wereld. Gedurende de ganse apostolische tijd zijn deze buitengewone werkingen van de Heilige Geest dan ook blijven bestaan, zoals we vooral door Paulus weten.

d. Wat echter *kardinaal* is treedt hierin aan het licht dat de discipelen van de Heere ten nauwste aan Christus en zó aan *elkaar* werden verbonden. Zij volhardden in de leer van de apostelen en in de gemeenschap en in de breking van het brood en in de gebeden (Handelingen 2:42). De Heilige Geest is wel onderscheiden Persoon, maar toch één in wezen met de Vader en de Zoon, zodat Hij de gelovigen ten volle in hun gemeenschap kan opnemen en al hun weldaden deelachtig maken. Hij lijft in Christus in en doet de *verzoening* smaken, *vrede* met God en *de vrede Gods*, gelijk Hij ook uit Christus doet leven. De gemeenschap tussen Christus en de gelovigen wordt onderhouden door de Heilige Geest. Hij verzekert van het kindschap, want Hij is de *Geest der aanneming door welke wij roepen: Abba Vader*. Het geloof is daarbij niet maar aanneming van een getuigenis maar ook aanvang en beginsel van een nieuw leven en *heilige wandel* (2 Korinthe 5:19; Efeze 2:10; 4:24; Kolossenzen 3:9-10).

In en door de Heilige Geest komt Christus zelf tot de Zijnen (Johannes 14:18) en *leeft in hen* (Romeinen 8:9-11; 2 Korinthe 13:5; Galaten 2:20; Efeze 3:17; Kolossenzen 3:11).

Omgekeerd zijn door die *Geest* de gelovigen in Christus, *leven, denken, handelen* in Hem (Johannes 17:2, Romeinen 8:1, 9, 10; 12:5; 1 Korinthe 1:30; Galaten 3:28; Efeze 1:13; Kolossenzen 2:6, 10). Christus is alles en in allen (*panta kai en pasin Christos*, Kolossenzen 3:11).⁶⁷

67. Bavinck, *Gereformeerde dogmatiek* III, p. 500-501.

En niet alleen Christus, maar ook God zelf komt door de Geest *woning maken* en vervult hen met *Zijn volheid*, opdat Hij tenslotte *alles in allen zij* (Johannes 14:2; 1 Korinthe 3:16; Efeze 2:22).

Door de gemeenschap aan de persoon van Christus bewerkt de Heilige Geest ook de gemeenschap aan al zijn *weldaden*. Aan zijn wijsheid (*sophia*; 1 Korinthe 2:6-10), rechtvaardigheid (*dikaïosuné*; 1 Korinthe 6:11), heiligheid (*bagiasmos*; Romeinen 15:16; 2 Thessalonicenzen 2:13), verlossing (*apolutroosis*; Romeinen 8:2, 23).

Hij verzekert de gelovigen van hun kindschap (Romeinen 8:14-17; Galaten 4:6) en van de liefde van God (Romeinen 5:5).

Hij maakt hen vrij van de wet en laat hen samen als *één* gemeente in de wereld optreden, levend uit en werkend door Hem, staande onder *één* Hoofd (Handelingen 2; 2 Korinthe 3; Galaten 4:21).

Hij verbindt de gelovigen tot *één lichaam* (1 Korinthe 12:13), leidt hen tot *één Vader* (Romeinen 8:15; Galaten 4:6; Efeze 2:18), brengt allen tot de belijdenis van Christus als *Heere* (1 Korinthe 12:3), maakt hen *één van hart en ziel* (Handelingen 4:31; Galaten 5:22; Filippenzen 2:1, 2) en doet hen samen opwassen tot een volkomen man in Christus (1 Korinthe 3:10; Efeze 4:1-16; Galaten 2:19).

Hij is de auteur van wedergeboorte, leven, verlichting, van allerlei gaven, heiligmaking, van verzegeling en verheerlijking.⁶⁸

e. Nogmaals worde erop gewezen, dat de Heilige Schrift de uitstorting van de Heilige Geest ten nauwste verbindt aan *Christus* en de bevrediging van de Vader. Denk maar aan de Pinksterrede van Petrus. Christus doet een nieuwe bedeling aanbreken. De erfgenaam van de belofte is niet langer *onmondig*, gesteld onder de wet. '*Overmits gij zonen zijt, zo heeft God de Geest van Zijn Zoon uitgezonden in uw harten...*' (Galaten 4:6). Deze Geest maakt het *mondig-verklaarde kind* nu ook *innerlijk mondig*, geschikt tot de volle gemeenschap met de Vader. *Abba, Vader!*

Toen het *Hoofd* van de gemeente bij zijn doop de *Heilige Geest* ontving, gingen de *hemelen* voor Hem open. Soortgelijks geschiedt hier. De gemeente ontvangt de Geest, die de *diepten Gods* doorzoekt, *opdat zij zou weten de dingen, die haar van God geschonken zijn* (1 Korinthe 2:14). De Geest leidt hen in Gods geheime raad in, '*om na door Christus' bloed vrede gemaakt te hebben* (Kolossenzen 1:20) *alles in Hem tot één te vergaderen wat in de hemel en op aarde is*. Van deze *verborgenbeden* tevoren nooit met gelijke klaarheid geopenbaard, doet de *Heilige Geest* hen *spreken*. Hij maakt er hen tot *profeten* door, *naar wie de oude profeten geluisterd zouden hebben*, schrijft Petrus (1 Petrus 1:10), en *wier woorden tot de oren van de engelen reiken* (Efeze 3:10).

68. Bavinck, *Gereformeerde dogmatiek* III, p. 501.

Het is waar, de Heilige Geest bracht op de Pinksterdag geen *kroon* voor haar mee, maar liet haar het kruis. Maar Hij is *met haar* en *in haar* door de *Heilige Geest*. Zij volgt Hem in het *binnenste heiligdom*, en blijft niet bevreesd op de drempel staan. *Wij hebben vrijmoedigheid om in te gaan langs de verse en levende weg van Christus' bloed.*

Met Pinksteren treedt de kerk uit als *belijdende kerk*. Met de rijke Geestesgave komt een Christus-belijden op, dat in zijn klaarheid en kracht het stempel draagt van het Nieuwe Verbond, dat op de Pinksterdag werd ingeluid.⁶⁹

En het is *belijden van Christus*, in wie al Gods werken zijn middelpunt vinden. De nieuwtestamentische belijdende kerk wordt geboren door het wonder van God. *De Pinksterdag is de roem der dagen, omdat hij is de betaaldag waarop de grote belofte van God, de belofte van de Geest, wordt ingewisseld. En dáárom alleen wordt hij ook tot de mobilisatiedag van het nieuwe heldenleger: tot de dag ook van de grote priesterwijding. Een koninklijk priesterdom. De grote werken van God. Christus, ja, maar dan zo dat Hij gekomen is om ons de Vader te verklaren (Johannes 1:18). De kennis van God in het aangezicht van Jezus Christus. 'Indien dan vaststaat dat de Heilige Geest gekomen is om in al de waarheid te leiden en Christus te verheerlijken, dan mag gevraagd of een Pinksterpreek, waarin Christus op donkere achtergrond wordt gelaten, wel naar de Geest is en zijn prediker wel het recht heeft op de eretitel van diens medearbeider te zijn.'*⁷⁰

5. Hoofdmomenten voor de prediking

De betekenis van Pinksteren voor onze prediking. Maar *betekenis* is hier ook *eis* en *opdracht*. Niet alleen dat de *Pinksterprediking* aan de eis van de uitstorting van de Heilige Geest moet voldoen, maar dat de *hele prediking* moet worden beheerst door het heilsfeit van Pinksteren. Laat ik daarom de hoofdmomenten nog even vastleggen voor onze prediking, beheerst door de uitstorting van de Heilige Geest.

1. Een klaar inzicht in de bedeling van de Geest onder *Oud en Nieuw Verbond* en het ingrijpende verschil. Het Oude Verbond kende de bedeling van de Geest, maar tevens de belofte van een veel rijkere bedeling, die *trooste* en deed *verlangen*, evenals de beloften van de Messias. Maar al te zeer wordt dit in de prediking van het Oude Testament verzuimd tot oneer van de Heere, onvastheid der zielen en verwarring van gedachten. Het gevaar is

69. J. Ridderbos, 'De Heilige Geest en het belijden der Kerk', [in: *De Heilige Geest* (Kampen, 1949), p. 307-324, aldaar] p. 309 e.v.

70. [J.] van Andel, *Vademecum pastorale*, p. 133.

niet denkbeeldig dat men de bedeling van Pinksteren plaatst op Oudtestamentisch vlak, waardoor Christus wordt verduisterd en de Heilige Geest bedroefd.

2. Bij onze prediking uit het Oude Testament moeten *de lijnen worden doorgetrokken en het element van de ontplooiing van Gods openbaring* tot zijn recht komen om de gemeente op te bouwen in de kennis van het geloof, terwijl bij het *Nieuwe Testament* het eschatologisch perspectief in de wederkomst tot zijn recht moet komen.

3. Om Pinksteren in het rechte gezicht te krijgen zullen we aandacht besteden aan de hoogtepunten van de Oudtestamentische openbaring en [aan] Christus als de Gezalvde van de Vader met alles wat dit inhoudt inzake Geestesbezit en Geestesbediening.

4. Het onderwijs van de Heere over Pinksteren, dat de andere Trooster pas kon komen na opstanding en hemelvaart (Joh. 7:39) en het *blijven-bij* wordt tot *zijn-in*. De wereld kan de Heilige Geest niet ontvangen, *ook nu niet*, maar wel werkt de Geest met de Kerk in haar.

5. Met de *opstanding* van onze Heere wordt in wezen de oude bedeling tenietgedaan. Objectief is de dienstbaarheid der wet beëindigd en treedt de stand der *huliothesia* [van het Zoonschap] in, zodat de bedeling van de *vrijheid* intreedt en van de *vrede*.

6. a. De *hemelvaart* van onze Heere verplaatst het Hoofd der Kerk van de aarde naar de hemel waarbij Hij ingaat door *Zijn eigen bloed*, een *eeuwige verlossing teweeggebracht hebbende*.

b. Daar bad Hij de Vader *om* en schonk de *allos parakletos*, dat wil zeggen: de zaakwaarnemer, de Heilige Geest in de harten. Zo doet Christus in de hemel wat de Geest in de harten doet.

c. Het *centrum van het leven van de Kerk* is verlegd in de hemel. Vandaar het *heimwee* naar Hem. Maar Hij ontving ook de *aarde* tot Zijn Rijksgebied en Hij liet de Zijnen achter voor de strijd.

7. De uitstorting van de Geest sluit aan bij de *verheerlijking van Christus* en zet deze door in de Kerk op aarde. Dit is het *Nieuwe Verbond in actie*. Christus moet als verheerlijkte Koning gekend en erkend; als *prodromos* [voorloper], gevolgd in het binnenste heiligdom, op de vaste grondslag van de verzoening.

a. De dienstbaarheid is *objectief* beëindigd door Christus, *subjectief* geschiedt dit door de uitgestorte *Geest*, die inwendig *mondig* maakt en zeer speciaal als

Pinkstergeest *Geest der aanneming* heet, door wie wij roepen: *Abba, Vader*. Alle werk van de Heilige Geest is hieraan *gesubsumeerd, preparatief* om te brengen tot *die* bedeling van de Geest, die *inwoning* is, enz.

b. Het zal nodig zijn in de prediking en het gebed de *Vadernaam* plaats in te ruimen. De gemeente is er totaal aan ontwend.

8. Deze inwoning van de Geest schonk aan de Kerk een *zelfstandig bestaan* en maakte haar *universeel* (*op alle vlees*; zij werden *allen* vervuld met de Heilige Geest!). Zij wordt *zendingskerk* en wereldkerk (oecumenisch en missionair). Pinksteren is de *mobilisatiedag* van de Kerk en van de grote *priesterwijding*. Deze elementen moeten in de prediking verdisconteerd.

9. Deze inwoning *veronderstelt* de toepassing van de aangebrachte verlossing. *Overmits gij zonen zijt, zo heeft God ...* (Galaten 4:6). Zij brengt de nauwste vereniging met de *Vader* door de Zoon en leidt tot een heilige wandel (Ezechiël 36:27). Door de Geest leeft *Christus* in de Zijnen en de Zijnen in Hem door het geloof (Galaten 2:20). En zo belijden zij Christus als *kyrios* [Heere].

10. De kerk treedt uit als *belijdende kerk*, door de Geest der waarheid die in haar woont. Allen profeteren, want Pinksteren bracht de grote priesterwijding.

Ten slotte zij opgemerkt dat deze componenten in de prediking, gevarieerd naar de tekst, nooit mogen worden tot *stokpaard*, noch minder tot *hobbelpaard*, *betoog van stellingen*, doch levende bediening van het Woord, met een instelling van het hart die des Geestes is, om te getuigen en te verkondigen de dingen die ons van de Vader in Christus zijn geopenbaard en geschonken, om door de Geest te blikken ook in de diepten Gods! Een biddend leven is hiervoor nodig.